

Sjømat 2035

Postboks 5471 Majorstuen
0305 OSLO
Besøksadresse: Næringslivets hus
Middelthunsgate 27

Tlf: 99 11 00 00
firmapost@sjomatnorge.no
sjomatnorge.no

Design og trykk: www.digipraxis.no
Utgivelsesår: 2014

Design: 99 11 00 00
Fotograf: AS

Sjømat Norges ambisjon

Den norske sjømatnæringen skal være en globalt ledende produsent av sunn mat. Vi skal levere sjømat, marine ingredienser, produksjonskompetanse og teknologi i verdensklasse. Gjennom bærekraftig produksjon og innovasjoner skal norsk sjømatnæring være Norges viktigste bidrag til FNs bærekraftsmål. For å nå denne ambisjonen har Sjømat Norge definerte følgende mål for Sjømatnæringen frem mot 2035.

1. Vi skal bidra til å øke verdens matproduksjon

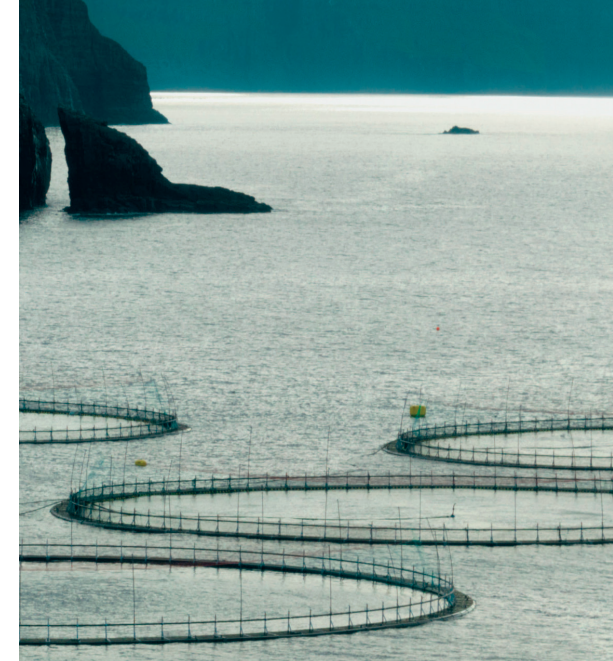
- Sjømatnæringen skal bidra til en bærekraftig vekst i norsk matproduksjon med minst 50% innen 2035. Det vil være et viktig bidrag til FAOs anslåtte økning i etterspørselen etter mat i samme periode. Norge må legge til rette for å forvalte våre naturgitte fordeler for høsting og produksjon av sjømat slik at matproduksjon økes på en bærekraftig måte. (FNs bærekraftsmål 2, 3, 8, 9, 12, 13, 14 og 15).
- Sjømatnæringen skal utvikle og ta i bruk råvarekilder som gir økt matproduksjon (mål: 2 og 8).
- Sjømatnæringen skal bidra til utvikling av teknologi og metoder som bidrar til lengre holdbarhet og redusert matsvinn (mål: 12)
- Fangstbasert næring skal bidra til økt matproduksjon ved bærekraftig høsting av dagens kommersielle arter, uutnyttede arter og høsting på lavere trofisk nivå (mål: 2, 8, 9, 12 og 14).
- Fangstbasert næring skal arbeide for å innføre kvalitetskrav som bidrar til at all fangst ivaretas på en måte som sikrer god kvalitet og best mulig utnyttelse av hele råvaren (mål: 9).
- Utvikling og eksport av teknologi, utstyr og kunnskap skal bidra til økt matproduksjon internasjonalt (mål: 8).
- Sjømatnæringen skal fortsatt være en global leverandør av mat (mål: 2)

2. Vi skal bidra til en positiv samfunnsutvikling

- Sjømatnæringen skal tilby flere attraktive, trygge, lønnsomme, produktive og helårige arbeidsplasser. (mål :8).
- Sjømatnæringen skal bidra til å videreutvikle lokal-samfunn til attraktive steder å bo og jobbe (mål: 11).
- Sjømatnæringen skal ivareta sin kritisk viktige rolle i totalberedskapen.

FNs bærekraftsmål

3. Vi skal spille på lag med fisken og havet

- Sjømatnæringen skal ha kontroll på egen påvirkning for å sikre at miljøeffekten er innenfor akseptabelt nivå (mål 14 og 15).
- Sjømatnæringen skal fortsette med innovasjon og kunnskapsoppbygging og eksportere sin biologiske og teknologiske kunnskap nasjonalt og internasjonalt til det beste for miljøet og økt matproduksjon. (mål: 8, 12, 13, 14 og 15).
- Sjømatnæringen forplikter seg til fortsatt å bidra til opprydning av avfall langs kysten (mål: 14).
- Havbruksnæringen skal ha en årlig bedring av både fiskehelse og fiskevelferd.
- Næringen har som ambisjon å ha en så høy overlevelse i havbruksproduksjonen som mulig innen 2035.
- Fangstbasert næring skal være pådriver for utvikling av redskap og redskapsbruk som begrenser miljøpåvirkning og ivaretar god produktkvalitet (mål: 13, 14)

4. Vi er en del av løsningen på klimautfordringen

- Sjømatnæringen har som mål å redusere klimagass-utslippene med minimum forpliktelsene etter Paris-avtalen (mål: 13, 14).
- Sjømatnæringen skal aktivt bruke miljøregnskap i hele verdikjeden for dokumentasjon, og som grunnlag for prioriteringer og forbedringer (mål: 8, 12, 13, 14 og 15).
- Sjømatnæringen må tilpasse fremtidig produksjon til endringer i klima.

5. Vi skal drive på en måte som ivaretar artsmangfoldet

- Råvarer fra havet skal stamme fra bærekraftige høstede bestander (mål 14).
- Produksjonen og høsting skal ta nødvendig hensyn til bevaring av artsmangfoldet, regnskog og andre biotoper (mål 12, 13, 14 og 15).
- Havbruksnæringen skal gjennom forskning og økt kunnskap synliggjøre ulike påvirkningsfaktors effekt på artsmangfoldet og ta nødvendig hensyn til dette.
- Vi skal drive på en måte som opprettholder artsmangfoldet, inkludert vill laksefisk. (mål: 14 og 15).
- Havbruksnæringen skal ha en bærekraftig sam-eksistens med annen sjømatproduksjon.

FN viser til at våre to største globale utfordringer er klimaendringene og matvaresikkerhet.

Samtidig har vi fått en sikkerhetspolitisk situasjon som tilsier at vi ikke har samme sikkerheten for matleveranser, og vi derfor må ha større fokus på matberedskap. Norge har en av verdens mest produktive kyst- og havområder. Disse representerer både et potensiale, og en forpliktelse, til å bidra til verdens økende behov for klimavennlig mat.

Norsk sjømatproduksjonen er og vil også kunne bli enda viktigere i Norges og Europas matvareberedskap i en krigs- eller krisesituasjon.

FN vedtok høsten 2015 i alt 17 bærekraftsmål¹ og 169 delmål frem mot 2030. Målene reflekterer de tre dimensjonene i bærekraftig utvikling:

1. Miljø
2. Økonomi
3. Sosiale forhold

Bærekraftsmålene setter miljø, økonomi og sosial utvikling i sammenheng. Disse skal fungere som en felles arbeidsplan for den globale innsatsen for en bærekraftig utvikling for stater, næringsliv og sivilsamfunn. Norge har sluttet seg til FNs bærekraftsmål. Sjømat Norges mål for bærekraft i sjømatnæringen er forankret i disse målene. FNs matvareorganisasjon (FAO) og Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD) peker i rapporten The Ocean Economy in 2030 på betydning av havet for å løse mange av våre fremtidige globale utfordringer². Hovedpremisset for fremtidig utvikling og vekst i sjømatnæringen i Norge må være at dette skjer på en miljømessig, sosialt og økonomisk bærekraftig måte. Målet om bærekraftig utvikling må sikres i alle ledd i verdikjeden, både fangst, matfiskproduksjon, prosessering og transport.

Fra FNs høynivåpanel vet vi at;

- Havet kan produsere opp til seks ganger så mye mat som i dag.
- Sjømatproduksjonen kan vokse bærekraftig med eksisterende teknologi.
- Veksten kan økes ytterligere med innovasjoner som reduserer miljøavtrykk og øker overlevelsen.
- Mat fra marin akvakultur produseres vanligvis med lavere klimautslipp enn proteiner fra dyr på landjorda, og kan dermed også bidra til å nå klimamålene i Parisavtalen.
- Mat fra marin akvakultur kan produseres med en mer effektiv konvertering av fôrråstoffer enn mat fra dyr på landjorda.

Som nasjon har Norge både ansvar og muligheter for å bidra i FNs globale dugnad. Sjømat Norge tar derfor utgangspunkt i ambisjonene om økt matproduksjon i havet som en del av løsningen for å nå FNs bærekraftsmål. I Næringskomiteen sin behandling av Meld. St. 24 (2024–2025) Fremtidens havbruk – Bærekraftig vekst og mat til verden, blir det slått fast at «...bærekraftig sjømatproduksjon er en av de viktigste næringene langs kysten, med et betydelig potensial for videre utvikling og vekst. Norge er verdensledende innen oppdrett av laks, med en produksjon som utgjør mer enn halvparten av den globale produksjonen.»³

¹ <https://sdgs.un.org/goals>

² https://www.oecd.org/en/publications/2016/04/the-ocean-economy-in-2030_g1g6439e.html

³ <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2024-2025/inns-202425-525s?m=2&c=False>

SJØMAT NORGES MÅL FOR 2035

1 Vi skal bidra til å øke matproduksjonen

Sjømatnæringen skal bidra til en bærekraftig vekst i norsk matproduksjon med minst 50% innen 2035. Det vil være et viktig bidrag til FAOs anslåtte økning i etterførselen etter mat i samme periode. Norge må legge til rette for å forvalte våre naturgitte fordeler for høsting og produksjon av sjømat slik at matproduksjon økes på en bærekraftig måte. FNS BÆREKRAFTSMÅL 2, 3, 8, 9, 12, 13, 14 OG 15

Å produsere mat til 9,7 milliarder mennesker fra bærekraftig matproduksjon innen 2050 er anerkjent som en av de største utfordringene menneskeheten står overfor. Sjømat inneholder en rekke næringsstoffer som kan gi et viktig bidrag til sunne dietter. I tillegg har sjømatproduksjon et lavere karbonavtrykk enn animalsk matproduksjon på land.⁴

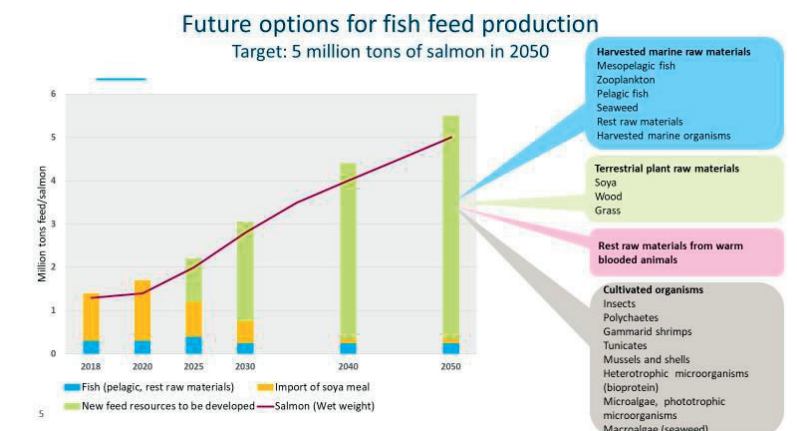
Det er ulike estimater som tilsier at matbehovet vil øke med mellom 50 og 70 % frem til 2050. Deler av dette matbehovet kan dekkes ved bedre utnyttelse av råstoffene og mindre matsvinn, og ved en omlegging av kostholdet. Det vil uansett være en betydelig økning i behovet for mat frem til 2050, og Norge med sine produktive sjøareal, bør øke sin matproduksjon relativt sett mer enn økningen i det globale matbehovet. Landbruket kan antagelig øke sin matproduksjon noe, men hovedandelen må komme gjennom økt sjømatproduksjon.

Dersom vi samtidig øker overlevelsen og bedrer fiskevelferden i havbruksnæringen vil det også være et positivt bidrag til matproduksjonen og reduserte miljøpåvirkninger.

—Sjømatnæringen skal utvikle og ta i bruk råvarekilder som gir økt matproduksjon (mål: 2 og 8)

Dersom vi greier å produsere mer mat som er klimavennlig, så er det behov for å ta i bruk nye råvarekilder. Villfanget fisk som ansjos og sardiner som konverteres til fiskeolje og fiskemel og landarealer for dyrking av f.eks. soya, er i dag viktig førkilder. Det er grenser for hvor mye disse førkildene kan vokse i årene fremover. Hvis vi kan fremskaffe alternative førkilder med lav klimapåvirkning til protein og andre ingredienser som kan gå inn i havbruksproduksjonen både nasjonalt og internasjonalt, har sektoren et potensial for å seksdoble dagens produksjon.

Det gjøres en betydelig innsats internasjonalt for å identifisere og utvikle nye råvarer som kan anvendes i fiskefôr, herunder fremstilling av bioprotein ved hjelp av mikroorganismer, høsting av biomasse på lavere trinn i havets næringskjede, produksjon av insekter, bløtdyr og krepsdyr, og bioteknologisk konvertering av terrestriske råstoff som skog og gress til proteiner.⁵

Figur 1 Et mulig fremtidsbilde av fôrproduksjon til laks i Norge ved produksjon av 5 millioner tonn laks i 2050. (Kilde: SINTEF)

⁴ FAO, 2024, THE ROLE OF FISHERIES AND AQUACULTURE IN FOOD SECURITY AND NUTRITION

⁵ Bærekraftig fôr til norsk laks, Sintef rapport 2020:01128

—Sjømatnæringen skal bidra til utvikling av teknologi og metoder som bidrar til lengre holdbarhet og redusert matsvinn (mål: 12)

Holdbarhet på produktene kan være en utfordring i sjømatnæringen. En rekke forskningsresultater viser at det å forlenge holdbarheten er et viktig tiltak for å redusere matsvinnet. Sjømatnæringen må derfor bidra til at det utvikles teknologier som sikrer at produktene håndteres fra fjord til bord på en måte hvor lengre holdbarhet bidrar til redusert matsvinn.

For å fremme bærekraftig utvikling globalt må matproduksjonen økes, samtidig som den totale miljøpåvirkningen reduseres. Tiltak for å begrense miljøpåvirkningen fra matsystemer må implementeres langs hele verdikjeden, fra «fjord og jord til bord», for å oppnå optimal ressursutnyttelse. Videre må det etableres en sirkulær økonomi som legger til rette for gjenbruk av biologiske og ikke-biologiske ressurser fra hele produksjonsprosessen.

—Fangstbasert næring skal bidra til økt matproduksjon ved bærekraftig høsting av dagens kommersielle arter, utnyttede arter og høsting på lavere trofisk nivå (mål: 2, 8, 9, 12 og 14).

Fangstbasert næring skal bidra til økt matproduksjon ved å høste ressurser på en bærekraftig måte. Dette inkluderer dagens kommersielle arter, utnyttede arter og organismer fra lavere trofiske nivåer i næringskjeden. Slik kan vi utnytte havets bioproduksjon for økt tilgang på mat, før og med lavere miljøpåvirkninger.

—Fangstbasert næring skal arbeide for å innføre kvalitetskrav som bidrar til at all fangst ivaretas på en måte som sikrer god kvalitet og best mulig utnyttelse av hele råvaren (mål: 9)

Dette innebærer gode rutiner for fangst, håndtering, lagring og prosessering, slik at råvarene utnyttes best mulig. Målet er å minimere svinn, øke verdien av hele fangsten og sikre at mest mulig av ressursene brukes til mat og andre formål.

—Sjømatnæringen vil jobbe for bearbeiding av fisk og utnyttelse av hele råvaren i Norge. (mål: 8 og 9)

Sjømat møter handelshindringer i mange markeder, og ofte er hindringene større for varer som er bearbeidet. Det har medført at vi for flere arter har en betydelig eksport av ubearbeidede varer (råvarer). Mer bearbeiding av fisk og sjømat i Norge vil gi en bedre utnyttelse

av hele fisken/råvaren. En av Norges fordeler er at vi kan produsere på store volum. Større volumer kan gjøre det økonomisk lønnsomt å etablere egne varestrømmer/verdikjeder for ulike restråstoff, noe som øker ressursutnyttelsen. Når fisken eksporteres hel, spres de ulike bestanddelene til ulike kunder, noe som gjør det mindre lønnsomt og vanskeligere å sørge for god utnyttelse av restråstoff.

Villfisk tilhører fellesskapet og den skal føre til størst mulig verdiskaping i Norge. Dette er det bærende premisset både i havressursloven og i deltakerloven.

Fiskeindustrien har stor betydning for aktivitet, verdiskaping og trygge arbeidsplasser langs hele kysten. For å opprettholde og utvikle dette må fiskeripolitikken sørge for at norsk fiskeforedlingsindustri har tilgang til råvarer. Fisket, og regelverket for omsetning av fisken, må derfor legges til rette for bearbeiding i Norge. All fisk og alt restråstoff må bringes i land, og omfanget av landinger av norsk fisk i utlandet bør reduseres. Økt bearbeiding av fisken i Norge vil både gi økte mengder restråstoff, samt redusere volumet som transporteres til eksportmarkedene våre. Fiskeindustrien utnytter restråstoffet til andre konsumprodukter, eller som inn-satsvarer i fôrproduksjon.

Skal vi lykkes med mer bearbeiding i Norge må industrien ha tilgang til råstoff gjennom året. I tillegg må alt restråstoff tas vare på og skape verdier. I tillegg til tilgang på råstoff er det også viktig at de bearbeidede produktene har like gode vilkår i markedet som

våre konkurrentland, både med hensyn til tariffære og ikke-tariffære vilkår. Markedstilgang er dermed en viktig forutsetning for å lykkes med økt bearbeiding og utnyttelse av hele råvaren i Norge.

—Utvikling og eksport av teknologi, utstyr og kunnskap skal bidra til økt matproduksjon internasjonalt (mål: 8)

Sjømatnæringen bruker, og skal bruke, store ressurser på utvikling, testing og implementering av teknologi, utstyr og kunnskap. Det er derfor avgjørende at rammebetingelsene stimulerer til innovasjon og utvikling av et bredt spekter av teknologiske løsninger, noe som igjen stiller krav til mest mulig teknologinøytrale rammebetingelser.

Norge er verdensledende innen kunnskaps- og teknologibaserte løsninger for sjømatnæringen. Ifølge FAO er akvakultur verdens raskest voksende sektor innen matproduksjon og blant de viktigste satsingsområdene for å dekke den økende globale etter-spørselen etter animalsk protein. Denne utviklingen støtter bærekraftig vekst i matproduksjonen.

Norsk teknologi og kompetanse innen sjømat kan tilpasses andre arter og land, og dermed gi vesentlige bidrag til global bærekraftig matproduksjon, samtidig som det fremmer anstendig arbeid og økonomisk vekst internasjonalt.

—Sjømatnæringen skal fortsatt være en global leverandør av mat (mål: 2)

Norge eksporterer titalls millioner måltid fisk hver dag, til hele verden. I 2024 gikk sjømaten til 150 ulike land og volumene tilsvarte 38 millioner måltid hver eneste dag.

Norges viktigste handelspartner er EU. Handelen med EU er preget av at sjømat ligger utenfor EØS-avtalen når det gjelder tariffere reguleringer. Likevel er EØS-avtalen avgjørende for næringen gjennom tekniske bestemmelser knyttet til produkter, produksjon og markedsføring. Norsk sjømatnæring er svært eksportorientert, og møter daglig en tøff global konkurranse. Geopolitiske endringer har ført til at sjømatnæringen har mistet svært viktige markeder, som for eksempel Russland. Handel med sjømat møter i tillegg til tollbarrierer mange tekniske handelshindringer blant annet i form av veterinære krav. I økende grad ser vi at store land og handelsblokker inngår frihandelsavtaler med EU som kan svekke den norske næringens posisjon. Det er derfor viktig at norske myndigheter møter denne utviklingen ved å være offensive for å sikre best mulig tilgang til det europeiske markedet.

Bearbeiding er nøkkelen til å skape aktivitet og merverdi av det som blir produsert, enten det er fangsten som tas opp av havet eller det som blir produsert i havbruk. Det er særlig i handelen med EU vi møter store handelshindringer på bearbeidet sjømat. Dette har over år svekket fiskeindustrien i Norge, og har medført at det er bygget opp en stor industri i EU, som produserer på norske råvarer. Sintef anslår at det i 2023 er over 33 000 årsverk i EU som direkte og indirekte er knyttet til bearbeiding av norsk sjømat.

2 Vi skal bidra til en positiv samfunnsutvikling

Sjømatnæringen skal tilby flere attraktive, trygge, lønnsomme, produktive og helårlige arbeidsplasser. MÅL 8

En økning i sjømatproduksjonen på minst 50 % vil gi positive ringvirkninger for samfunnet. Dette vil skape flere arbeidsplasser, øke verdiskapningen og bidra til mer bærekraftige lokalsamfunn. Samtidig vil det gi økte inntekter til staten og styrke velferdssamfunnet.

Som en globalt ledende lakseprodusent må Norge ha som ambisjon å spille en stadig viktigere rolle i den globale matforsyningen, og samtidig bidra til at det norske folket er mest mulig selvforsynt med mat for å møte en eventuell krise. Norsk politikk er primært innrettet på å beskytte norsk landbruk og dermed den skjermete delen av norsk matproduksjon, både ved stor direkte statsstøtte og et strengt importvern. Imidlertid har den sterkt konkurranseutsatte delen av norsk matproduksjon de senere årene blitt gjenstand for ekstra «matskatter» som grunnrenteskatt og produksjonsavgift. Samtidig rammer særnorsk eierbeskatning ensidig næringsutøvere bosatt i Norge, noe som rammer norskeide sjømatbedrifter hardt. For Sjømat Norge er rettfærdige skattevilkår for norsk havbruk en prioritert oppgave, i møte med stadig sterkere konkurranse fra internasjonale matvareprodusenter

Videre er tilgang til infrastruktur og energi, avgjørende for en bærekraftig utvikling av næringen. Det er derfor viktig å sikre nok ren, fornybar energi, og en moderne digital infrastruktur og en transportinfrastruktur som legger til rette for effektiv drift og innovasjon. Infrastruktur må innrettes slik at den bygger opp under eksportnæringer, og økt samhandling med våre europeiske og nordiske partnere.

Havbruksnæringen skal også bidra til en mer effektiv offentlig forvaltning, slik at veksten i næringen ikke automatisk fører til en tilsvarende økning i byråkratiske prosesser. En bedre tilpasset forvaltning vil gjøre det mulig å realisere næringens vekstpotensial på en samfunnsøkonomisk best mulig måte.

For å sikre gode arbeidsforhold i sjømatnæringen er det viktig at arbeidsmiljøloven tilpasses næringens behov, samtidig som sjømatbedriftene sikrer etterlevelse i samarbeid med tillitsvalgte.

Sjømatnæringen vil jobbe for en handelspolitikk som fremmer økt bearbeiding av sjømat i Norge, noe som

vil styrke verdiskapningen og sikre flere arbeidsplasser i den norske sjømatindustrien.

—Sjømatnæringen skal bidra til å videreutvikle lokalsamfunn til attraktive steder å bo og jobbe (mål: 11)

Sjømatnæringen skal arbeide for en politikk og et regelverk som ivaretar hele verdikjeden, og sikrer forutsigbar råstofftilgang.

Den fangstbaserte næringen skal være en pådriver for kontroll med utnyttelse av ressursene. Et slikt regime vil sikre at lowverket følges, forhindre ressurskriminalitet og fremme bærekraftig utnyttelse av fiskeressursene. Gjennom et sterkt kontrollsystem kan næringen bidra til rettfærdig konkurranse og ansvarlig forvaltning av Norges marine ressurser.

Sjømatnæringen skal tilby attraktive arbeidsplasser og jobbe for like konkurransevilkår gjennom effektive kontrollsystemer. A-krimssenterne spiller her en sentral rolle. Disse må sikres tilstrekkelige ressurser.

—Sjømatnæringen skal ivareta sin kritisk viktige rolle i totalberedskapen.

Sjømatnæringen må spille en mer sentral rolle i norsk matsikkerhet. Det produseres allerede i dag betydelig mengder sjømat i Norge. I 2023 ble det beregnet at sjømaten alene kunne ha stått for 66 % av kaloribehovet til Norges befolkning dersom landet hadde blitt isolert⁶.

Norsk sjømat skal i tillegg bidra til andre lands matsikkerhet. Dette skal vi gjøre gjennom god kontroll av produksjonen og sikre logistikk-løsninger internt i Norge, til våre naboer og videre ut i verden. Matproduksjon er en kritisk samfunnsfunksjon, og må gis plass og prioritet i nasjonal og internasjonal krise- og krigsplanlegging.

Ved å tilby lønnsomme jobber skal sjømatnæringen være med å sikre bosetning langs hele kysten, samt aktivitet i havområdene. Vi skal ta vår rolle i lokalsamfunnene på alvor og bidra til suverenitetshevdelse. Vi skal i tillegg samarbeide med myndighetene i beredskapsspørsmål og bidra med utstyr og kapasitet ved behov.

6 Sjømatens betydning for matvareberedskap i Norge, Menon, 2023

3 Vi skal spille på lag med fisken og havet

Sjømatnæringen skal ha kontroll på egen påvirkning for å sikre at miljøeffekten er innenfor akseptabelt nivå. MÅL 14 OG 15

Sjømatnæringen spiller en viktig rolle for å sikre bærekraftig utvikling i tråd med FNs bærekraftsmål, spesielt mål 14 (livet i havet) og mål 15 (livet på land). For å oppnå dette er det viktig at næringen har kontroll på sin egen miljøpåvirkning og sikrer at denne holdes innenfor bærekraftige grenser.

For å minimere miljøpåvirkningen av sjømatproduksjonen, er det nødvendig å overvåke og regulere næringens påvirkning på det marine økosystemet. Dette inkluderer tiltak for å redusere tilførsel av næringsstoffer, organisk materiale og kjemikalier som kan påvirke økosystemene negativt. Det må også være stor oppmerksomhet på bærekraftig fôrproduksjon og forvaltning av villfiskressurser.

Næringsstoffer og organisk materiale fra havbruk kan ha positive effekter når de tilføres i kontrollerte mengder. Disse stoffene kan stimulere til økt primærproduksjon i områder der det er begrenset med næringsstoffer, noe som kan gi positive ringvirkninger i marine næringskjeder. Dette forutsetter imidlertid grundig overvåking og balansert forvaltning for å unngå overgjødning og eutrofiering.

—Sjømatnæringen skal fortsette med innovasjon og kunnskapsoppbygging og eksportere sin biologiske og teknologiske kunnskap nasjonalt og internasjonalt til det beste for miljøet og økt matproduksjon. (mål: 8, 12, 13, 14 og 15)

Sjømatnæringen har brukt, og vil bruke, store deler av sitt økonomiske overskudd til nye investeringer for å etablere ny og bedre kunnskap om både biologi, teknologi, høsting og forvaltning. Selv om hovedmålet med disse investeringene er å bidra til at egen produksjon blir mer lønnsom og med mindre miljøpåvirkninger, er også dette kunnskap som vil komme internasjonal akvakultur og matproduksjon til gode.

—Sjømatnæringen forplikter seg til å fortsatt bidra til opprydding av avfall langs kysten (mål: 14)

Sjømatnæringen har tatt betydelige skritt for å håndtere avfall på en bærekraftig måte. Gjennom innovative løsninger og strenge reguleringer sørger næringen for at avfall fra produksjon og prosessering blir minimert og gjenbrukt eller resirkulert der det er mulig.

For å redusere mengden avfall i havet, har flere selskap egne ansatte som kontinuerlig rydder avfall langs kysten, eller deltar aktivt i oppryddingsprosjekter. Dette inkluderer både fjerning av plast og annet avfall som kan skade det marine miljøet. Norge er også sterkt påvirket av internasjonal forsøpling. Sjømatnæringen støtter derfor globale initiativer for å redusere plastforurensning, og fremme bærekraftige praksiser på tvers av landegrenser. For å sikre en effektiv innsats mot marin forsøpling er det viktig at myndighetene utvikler og gjennomfører et robust og forutsigbart internasjonalt rammeverk som støtter disse initiativene og fremmer internasjonalt samarbeid.

—Havbruksnæringen skal ha en årlig bedring av både fiskehelse og fiskevelferd. Risikostyring og internkontroll sammen med blant annet hensiktsmessige revisjoner fra myndighetene vil være viktige tiltak for å redusere sannsynligheten for hendelser som resulterer i dårlig fiskevelferd.

Havbruksnæringen skal videreutvikle arbeidet med å bedre smitteforebyggingen (biosikkerhet) i alle deler av næringen i hele landet. Bedre biosikkerhet vil være et viktig bidrag til en bærekraftig utvikling av havbruksnæringen fordi det gir bedre fiskehelse og fiskevelferd. Et godt samarbeid mellom næringen, myndighetene og kunnskapsmiljøene er en forutsetning for å lykkes.

—Næringen har som ambisjon å ha en så høy overlevelse i havbruksproduksjonen som mulig innen 2035.

Gjennom innføring av en rekke tiltak og oppmerksomhet på ansvarlig drift, kan Norge styrke sin posisjon som verdensledende innen fiskevelferd og bærekraftig havbruk. Høyere overlevelse og bedre fiskevelferd vil også kunne øke forbrukertilliten og styrke norsk sjømat sin posisjon i internasjonale markeder. Sjømat Norge støtter flertallsmerknaden i behandlingen av Dyrevelferdsmeldingen om «...at det i norsk dyrehold bør være en u diskutabel ambisjon om å sikre så høy overlevelse som mulig for alle dyrearter i matproduksjon. Ambisjonen om høy overlevelse bør omfatte all husdyrproduksjon. For kunne å realisere dette må beregnings- og vurderingsgrunnlaget for overlevelse i de ulike produksjonsfasene være enhetlig, korrekt, faglig forankret og tilpasset det spesifikke biologiske risikobildet for hver dyreart.»

—Fangstbasert næring skal være pådriver for utvikling av redskap og redskapsbruk som begrenser miljøpåvirkning og ivaretar godproduktkvalitet (mål: 13, 14)

For å sikre best mulig utnyttelse av råstoffet som høstes fra havet, er det avgjørende med høy kvalitet i alle ledd – fra fangst til produksjon. Et kvalitetstap lar seg ikke reversere når det først har oppstått. Derfor må kvalitetsbevissthet gjennomsyre alle valg som tas, både om bord i fiskefartøylene og i industrien på land. Dersom industrien mottar råstoff med for lav kvalitet, er handlingsrommet begrenset. For å unngå dette må vi sikre at fangstene ikke blir for store, at fartøylene ikke lastes for tungt, og at redskap som garn og line ikke står for lenge i sjøen. For å redusere energibruken og sannsynligheten for uønsket bifangst, må redskapsutvikling stå helt sentral.

4 Vi er en del av løsningen på klimautfordringen

Sjømatnæringen har som mål å redusere klimagassutslippene med minimum forpliktelsene etter Parisavtalen. (MAL 13, 14)

Sjømatnæringen har både ansvar og muligheter til å bidra i løsningen på klimautfordringene. For å få det til må næringens klimautslipp reduseres i tråd med forpliktelsene etter Parisavtalen. Det stiller store krav til næringen, spesielt i lys av målet om produksjonsøkning på 50 % i årene frem mot 2035. Næringen må redusere sin miljøpåvirkning, ikke bare karbonfotavtrykket per kilo sjømat produsert, men også totalt.

For å møte denne utfordringen må sjømatnæringen ta i bruk innovative og mer miljøvennlige løsninger i hele verdikjeden – fra forproduksjon, fangst og havbruk via transport og prosessering til maten konsumeres.

Sjømat Norge ser også til internasjonale retningslinjer og strategier, som FAOs tilnærming til klimaendringer. Dette er viktig for å sikre at våre mål og tiltak harmoniserer med internasjonale initiativer. FAOs arbeid understreker viktigheten av mer bærekraftige løsninger som bidrar til både økt matsikkerhet og redusert klimabelastning.

For å lykkes med dette ambisiøse målet trenger vi et tett samarbeid på tvers av aktører, fra produsenter og leverandører til forskningsmiljøer, og i god dialog med myndighetene. Sjømatnæringen må få tilgang til nok klimavennlig energi for å lykkes.

—Sjømatnæringen skal aktivt bruke miljøregnskap i hele verdikjeden for dokumentasjon, og som grunnlag for prioriteringer og forbedringer (mål: 8, 12, 13, 14 og 15)

For å møte fremtidens krav til bærekraftig matproduksjon, skal sjømatnæringen aktivt bruke miljøregnskap som et verktøy for dokumentasjon, prioriteringer og kontinuerlig forbedring i hele verdikjeden. Livsløpsanalyser er anerkjent som den mest robuste og helhetlige metoden for å kartlegge miljøpåvirkning fra produksjon

og produkter. Dette er også i tråd med EUs regelverk, som krever at livsløpsanalyse brukes som standard-metode for miljødokumentasjon på en rekke områder (eksempelvis EUs «Green Claims»-direktiv).

Som en del av denne utviklingen, har Sjømat Norge vært sentral i utviklingen av digitalt verktøy for miljødokumentasjon av utstyr i sjøbasert havbruk og i utviklingen av standardiserte regler for gjennomføring av miljøregnskap og videre digitale verktøy for å understøtte dette. Disse verktøyene gjør det enklere for aktører i næringen å beregne og dokumentere miljøfotavtrykket på en transparent og standardisert måte. Videre arbeid med utvikling av lignende verktøy er en prioritert oppgave, og målet er at vi på sikt skal dekke alle ledd i verdikjeden, slik at det blir mulig å gjøre de beste valgene for produktjonsforbedringer basert på solide miljøvurderinger.

Ved bruk av miljøregnskap kan næringen identifisere og gjennomføre tiltak som reduserer klima- og miljøpåvirkning, samtidig som vi dokumenterer fremgangen overfor både myndigheter, kunder og forbrukere. Dette styrker næringens bærekraftsarbeid og konkurransekraft i marked med stadig høyere krav til miljøbevissthet og ansvar.

—Sjømatnæringen skal velge ressurser i forproduksjon som reduserer klimautslippet og sikrer en ressurreffektiv matproduksjon.

Sjømatnæringen skal prioritere ressurser i forproduksjonen som reduserer miljøpåvirkningen og sikrer effektiv utnyttelse av naturressurser. Gjennom økt bruk av restråstoff fra bearbeiding av hel fisk, pelagiske ingredienser, alger og alternative råvarer som insekter og mikroorganismer, kan næringen legge til rette for økt europeisk produksjon av føringredienser og mer bærekraftig matproduksjon.

For å redusere avhengigheten av begrensede ressurser som fosfor, er det avgjørende å finne gode sirkulære løsninger i havbruksnæringen. Førspill og avføring fra fisken representerer et potensiale for å ta vare på fosfor, en ressurs som både er kostbar og begrenset. Oppsamling av fiskeslam og utnyttelse av dette som kilde til fosfor og andre næringsstoffer, kan være en stor mulighet for næringen for å gjenvinne ressurser som. ? Så lenge næringssaltutslipp fra havbruk skjer på områder som er godt egnet for produksjonen, tas næringssaltene opp i næringskjeden i havet og bidrar med økt primærproduksjon.

Matsvinn bidrar negativt til produktenes miljøpåvirkning. Norge er gjennom FNs bærekraftsmål forpliktet til å bidra til at det globale matsvinnet halveres innen 2030. Myndighetene inngikk i 2017 «Bransjeavtalen om reduksjon av matsvinn» med aktører i hele verdikjeden for mat, for å redusere matsvinnet med hhv. 15, 30 og 50 prosent innen hhv 2020, 2025 og 2030, sammenlignet med 2015. Status for sjømaten er at matsvinnet er blitt redusert, men det er stadig usikkert om målet nås (se figur under).

Det er relevant å arbeide for større aksept i markedene for produkter med lengre holdbarhet. Det vil redusere matsvinnet, og effektivisere logistikk og transport av produkter, samtidig som kvaliteten på produktene holder seg lengre.

—Sjømatnæringen skal være en pådriver for å gå fra lineær til sirkulær varestrom

Sjømatnæringen skal være en pådriver for å gå fra lineære produksjonssystemer til sirkulære prosesser, der ressurser brukes mer effektivt og avfall minimeres. For norsk sjømat betyr dette å utnytte alle deler av råvarene og sikre at biprodukter, restråstoff og avfall får ny verdi. Eksempelvis kan restråstoff fra fiskeforedling omdannes til omega-3-produkter, proteinpulver og biogass, mens fiskeslam og førspill kan samles opp og brukes som gjødsel eller energi.

Videre skal næringen fremme bruk av resirkulerbare og mer bærekraftige materialer i transport og distribusjon, for å redusere plastavfall og bidra til et renere havmiljø. Ved å innføre sirkulære løsninger, og å samarbeide på tvers av sektorer, skapes verdikjeder der ressursene holdes i kretsløpet.

Teknologiske løsninger i sjømatnæringen inneholder i dag mye plast, stål og andre komponenter av høy

kvalitet som er godt egnet for sirkulære metoder og prinsipper. Sjømatnæringen skal bidra til utvikling av sirkulære løsninger for teknologiske løsninger.

—Sjømatnæringen skal være en pådriver for fornybar energiproduksjon, utbygging av strømmettet og økt kapasitet for å sikre sjømatnæringen nok tilgang på ren energi og mulighet for ytterligere elektrifisering (mål: 9)

Næringen står overfor betydelige energiutfordringer, fordi industrianlegg på land, havbruksanlegg i sjøen, fiskefartøy, servicebåter og andre fartøy krever energi. Store deler av energibehovet dekkes fortsatt av fossile drivstoff.

En overgang fra fossile drivstoff til ren energi vil derfor ha stor betydning for sjømatnæringens bidrag til målet om reduksjon i klimagassutslipp innen 2030. Dette forutsetter at ren energi er tilgjengelig.

En kartlegging har vist at en årlig vekst på to prosent i biomasse kun gir en beskjeden økning i energibehovet til havbruksnæringen. Likevel vil det være viktig å sikre tilstrekkelig nettkapasitet for å støtte en full overgang til rene energikilder – særlig når nye teknologier tas i bruk.

Økte krav og større effektbehov

Både myndighetskrav og teknologisk utvikling påvirker energibehovet i havbruksnæringen. Økt bruk av elektriske servicefartøy vil forsterke presset på kraftforsyningen, særlig i områder der nettetkapasiteten allerede er begrenset. Større fartøy, samt mindre fartøy som opererer over lange distanser eller uten tilgang til ladestrøm, krever drivstoff som ikke er basert på fossile energikilder som hydrogen, ammoniakk eller metanol – alle energibærere som forutsetter stor tilgang på elektrisk kraft for produksjon.

Ifølge Sjøfartsdirektoratet skal alle havbruksfartøy bruke fossilfrie energikilder innen 2040, og nye fartøy skal tilfredsstille dette kravet allerede fra 2025. Mindre fartøy med hjemmehavn nær anleggene kan i stor grad baseres på batteridrift, forutsatt at det etableres lademuligheter med tilstrekkelig ladekapasitet både ved anleggene og i hjemmehavnen.

I tillegg til økt behov for elektrisitet til fartøy, krever enkelte nye teknologier herunder landbaserte anlegg, betydelig med energi. I slike løsninger må naturlige prosesser som vanngjennomstrømning og temperaturregulering erstattes av energikrevende

teknologi, inkludert oppvarming av vann. Overgang til landanlegg ville kreve hundre ganger dagens effekt-behov, mens semi-lukkede løsninger i sjø vil trenge syv ganger så mye effekt som tradisjonelle åpne merder.

Elektrifiseringens begrensninger

Per i dag er 44 prosent av havbruksanleggene tilkoblet kraftnettet. Andelen er lavest i Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark, og høyest i Vestland og i Møre og Romsdal. For 207 av de kartlagte anleggene uten elektrifisering, er det estimert et effektbehov på 47,9 MW for å erstatte dieseldrift, eller 66 MW når 166 hybride anlegg inkluderes. Det samlede kraftbehovet vil utgjøre omtrent 2,2 TWh årlig.

Kilde: Energistatus og -behov i sjømatnæringen frem mot 2024, RENERGY – Renewable Energy Cluster, 2024

Enkelte anlegg ligger imidlertid så langt fra distribusjonsnettet at elektrifisering er urealistisk. I andre områder, som deler av Finnmark, Senja, Salten og Helgeland, er det manglende nettkapasitet som hindrer elektrifisering. Videre sørover er etterspørselen allerede større enn kapasiteten, noe som gjør oppgraderinger nødvendige for å sikre strømforsyning.

Behov for investeringer

Overgangen til en enda mer klimavennlig sjømatnæring vil innebære betydelige utfordringer knyttet til krafttilgang og nettkapasitet. Selv med tiltak for bedre utnyttelse av eksisterende infrastruktur, vil omstillingen møte store barrierer med dagens ressurser. For å realisere ambisjonene om overgang til ren energi må det gjøres betydelige investeringer i både kraftproduksjon og nettutbygging.

—Sjømatnæringen må tilpasse fremtidig produksjon til endringer i klima.

Klimaendringene utfordrer sjømatnæringen på flere områder og krever aktiv innsats for tilpasning til morgendagens klima. Varmere vær, økte havtemperaturer og endringer av pH i havet kan skape nye biologiske utfordringer. Økte havtemperaturer kan også føre til nye beite- og fangstområder for villfisk, dårligere oksygenmetning i vannet og høyere overflate-temperaturer. I tillegg kan endret værmønster med mer ekstremvær utfordre driften på utsatte lokaliteter.

For å møte disse utfordringene må næringen fortsette utviklingen av både teknologier og produksjonsregimer. Dette inkluderer blant annet å tilpasse produksjonen bedre til lokale forhold på de enkelte kystnære lokalitetene, og storskala offshoreanlegg langt til havs.

Ved å kombinere tiltakene og ta i bruk nye innovasjoner, kan sjømatnæringen tilpasses klimaendringene og sikre en robust og bærekraftig produksjon.

5 Vi skal drive på en måte som ivaretar arts mangfoldet

Råvarer fra havet skal stamme fra bærekraftige høstede bestander. MÅL 14

For å sikre at råvarene fra havet stammer fra bærekraftige forvaltende og høstede bestander er det viktig at vi kjenner til forholdene i havet. Sjømatnæringen vil derfor styrke bestandsforskningen slik at forvaltningen bygger på oppdatert og vitenskapelig kunnskap. Dette gjelder både de kommersielle artene og arter som i dag er uutnyttede. Det ligger et stort potensial i kartlegging av uutnyttede arter på alle trofiske nivåer og utvikling av forvaltnings strategier for disse.

Det er i dag mange ulike miljøsertifiseringer for å dokumentere bærekraftig høsting. Sjømatnæringen støtter et felles regelverk for internasjonale standarder for miljøsertifisering.

For å sikre at alle bestander, også de vi deler med andre land, høstes bærekraftig er det avgjørende at vi får på plass avtaler om totalbeskatning og fordeling for disse delte bestandene.

Samtidig vil næringen jobbe for en effektiv ressurskontroll som hindrerressurskriminalitet og sikrer like konkurransevilkår.

—Produksjonen og høsting skal ta nødvendig hensyn til bevaring av arts mangfoldet, regnskog og andre biotoper (mål 12, 13, 14 og 15)

Sjømatnæringen er opptatt av bevaring av natur, og tar nødvendige hensyn til arts mangfoldet, regnskog og andre biotoper i sin produksjon og høsting av marine arter.

Næringen bidrar også aktivt til å kontrollere bestander av introduserte arter som stillehavslaks og kongekrabbe, som kan utgjøre en trussel mot lokale økosystemer. I tillegg utnyttes arter som vandrer, slik som for eksempel snøkrabbe, som ressurs. Utnyttelsen bidrar til at disse nye artene ikke påvirker vesentlig det eksisterende bio-

logiske mangfoldet. Gjennom internasjonalt samarbeid og forpliktende globale avtaler, arbeider sjømatnæringen for å fremme bærekraftige praksiser og forvaltning av naturressursene.

—Havbruksnæringen skal gjennom forskning og økt kunnskap synliggjøre ulike påvirkningsfaktors effekt på arts mangfoldet og ta nødvendig hensyn til dette.

Havbruksnæringen er forpliktet til å forstå og minimere påvirkningen på det marine arts mangfoldet. Gjennom omfattende forskning og økt kunnskap arbeider næringen for å identifisere og synliggjøre effekten av ulike påvirkningsfaktorer, som forurensning, klimaendringer og fremmede arter, på økosystemene. Dette inkluderer studier av hvordan havbruksaktiviteter påvirker lokale arter og deres habitater, samt utvikling av bærekraftige praksiser som tar hensyn til disse funnene. Ved å samarbeide med forskningsinstitusjoner og delta i internasjonale forskningsprosjekter, bidrar havbruksnæringen til en bedre forståelse av de komplekse samspillende faktorene som påvirker arts mangfoldet. Denne kunnskapen brukes til å gjennomføre tiltak som reduserer negativ miljøpåvirkning og fremmer bevaring av biologisk mangfold, i tråd med nasjonale og internasjonale miljømål.

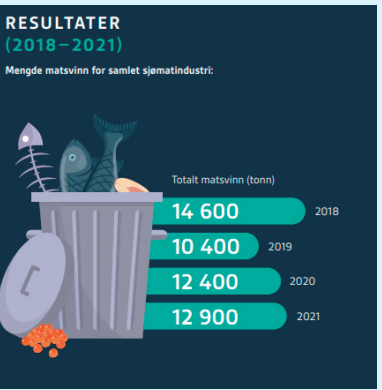
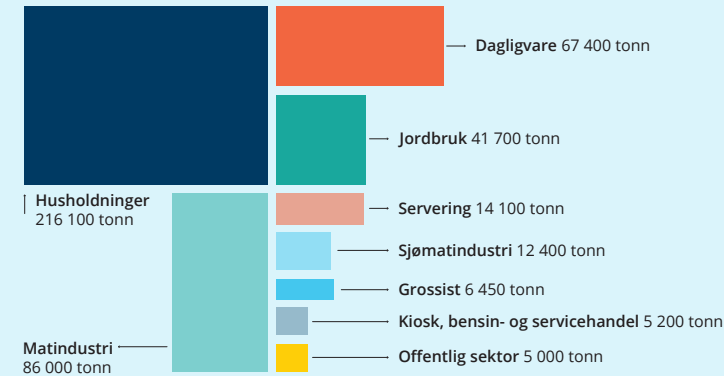
Næringen er også avhengig av at det bevilges tilstrekkelige midler fra det offentlige til kunnskapsinnhenting

—Vi skal drive på en måte som opprettholder arts mangfoldet, inkludert vill laksefisk (mål: 14 og 15)

Teknologinøytrale miljøkrav åpner for et bredt spekter av virkemidler og ulike produksjonsformer, som bidrar til å begrense miljøpåvirkningen fra produksjonen. Gjennom «Trafikklyssystemet» reguleres næringens tillatte produksjonsvolum etter estimert påvirkning fra pro-

RESULTATER 2028–2021

Mengde matsvinn for samlet sjømatindustri:

Figur 3 Total mengde matsvinn i 2020, tonn fordelt per sektor (Miljødirektoratet 2021)

duksjon i sjø på utvandrende villakssmolt. I Havbruksmeldingen er det tatt høyde for at næringen i fremtiden skal reguleres ut fra faktisk påvirkning. Næringen har en egen interesse for å ha kontroll på nivåene av lakselus i de enkelte anleggene, da dette er av stor betydning for både fiskehelse og fiskevelferd.

Næringen har en nullvisjon for rømming. Rømminger er uønsket for både havbruksnæringen og omgivelsene. Den langsiktige trenden viser en klar nedgang i både antall rømt fisk og innslag av rømt fisk i elvene. Dette er et resultat av et målrettet arbeid med rømmingsforebyggende tiltak og utfisking av rømt fisk fra elvene. Dette arbeidet skal videreføres, og forsterkes der det er nødvendig. Havbruksnæringen har etablert et sikkert sporingssystem som sikrer sporing av rømt fisk tilbake til eier. Dette vil bidra til å holde selskapene ansvarlige og samtidig gi verdifull informasjon som kan brukes til å forbedre praksis og forhindre fremtidige rømminger.

—Havbruksnæringen skal ha en bærekraftig sameksistens med annen sjømatproduksjon.

Både for havbruksnæringen og for kystfiskerne er sameksistens av avgjørende betydning. Det er spesielt viktig for kystfiske etter arter som kysttorsk og reker. For å oppnå dette, må myndighetene og næringene legge vekt på samfunnsøkonomiske vurderinger ved prioritering av arealbruk, og for sameksistens mellom havbruk og tradisjonelt fiske.

Godt utviklede arealplaner som balanserer behovene til ulike interesser vil være en forutsetning, slik at økosystemene beskyttes og bærekraftig utnyttelse av marine ressurser blir mulig. Ved å fremme samarbeid mellom havbruksnæringen og kystfiskere, i konstruktiv dialog med myndighetene, kan det utvikles løsninger som reduserer konflikter og fremmer felles mål om bærekraftig forvaltning av havområdene.

